

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi¹

Sadık Yüksel SIVACI¹ Yasemin KUZU²

¹ Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Faculty of Education, Burdur, Türkiye

sysivaci@mehmetakif.edu.tr

² Kırşehir Ahi Evran University, Faculty of Education, Kırşehir, Türkiye

yaseminkuzu@ahievran.edu.tr (Sorumlu Yazar/Corresponding Author)

Makale Bilgileri

ÖZ

Makale Geçmişi

Geliş: 27.08.2023

Kabul: 08.10.2023

Yayın: 29.10.2023

Anahtar Kelimeler:

İhtisas,
Senato,
Sıralama Yargıları,
İhtiyaç Belirleme
Yaklaşımları,
Bölgesel Kalkınma

Bu çalışmada ihtisas üniversitelerindeki senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının farklı değişkenlere göre ölçeklenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından "Üniversitelerimizin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyona Farklılaşması ve İhtisaslaşması" projesi kapsamında ihtisas üniversitesi olarak belirlenen 22 üniversitenin senato üyeleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle belirlenen 208 senato üyesinden oluşmaktadır. Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırmanın benimsendiği çalışmada senato üyelerinden dört farklı ihtiyaç belirleme yaklaşımını (analitik yaklaşım, farklar yaklaşımı, betimsel yaklaşım ve demokratik yaklaşım) öncelik sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Elde edilen veriler Excel ortamına aktarılarak yargı yaklaşımlarından sıralama yargıları kanunuyla ölçeklenmiştir. Çalışmanın sonucunda senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarında ilk sırada analitik yaklaşım yer almıştır. Bunu takiben ikinci sırada farklar yaklaşımı, üçüncü sırada betimsel yaklaşım ve son sırada ise demokratik yaklaşım bulunmaktadır. Senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının önem sırası cinsiyete ve akademik ünvana göre farklılık göstermiştir.

Scaling the Needs Assessment Approach of Senate Members at Specialized Universities with Rank-Order Judgments

Article Info

ABSTRACT

Article History

Received: 27.10.2023

Accepted: 08.10.2023

Published: 29.10.2023

Keywords:

Specialization,
Senate,
Rank Judgment,
Needs Assessment
Approaches,
Regional Development

In this study, it is aimed to scale the needs assessment approaches of senate members in specialized universities according to different variables. In this context, senate members of 22 universities, which were determined as specialization universities within the scope of the "Regional Development Oriented Mission Differentiation and Specialization of Our Universities" project by the Council of Higher Education, were included in the study. The study group consists of 208 senate members determined by convenience sampling method. In the study, in which descriptive research was adopted, one of the quantitative research methods, members of the senate were asked to rank four different needs assessment approaches (analytical approach, differences approach, descriptive approach and democratic approach) in order of priority. The data obtained were transferred to the Excel environment and scaled by rank-order judgments, one of the judgment approaches. As a result of the study, the analytical approach took the first place in the needs determination approaches of the members of the Senate. Following this, there is the difference approach in the second place, the descriptive approach in the third place and the democratic approach in the last place. The order of importance of the needs identification approaches of the senate members differed according to gender and academic title.

Atıf/Citation: Sivacı, S.Y. & Kuzu, Y. (2023). İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi (AKEF) Dergisi*, 5(3), 1515-1525.

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). (CC BY-NC 4.0)"

GİRİŞ

Üniversiteler bilimsel özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip olarak yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak üzere kurulan yükseköğretim kurumlarıdır (Kalkan & Tepeli, 2020). Temel misyonu bilginin üretilmesi, yayılması ve eğitim olan üniversitelerin bu faaliyetlerine araştırma faaliyetlerinin de eklenerek toplumsal kalkınmaya katkı sağlanması, girişimci üniversite kavramını gündeme taşımaktadır. Son dönemlerde üniversitelerin bulunduğu bölgedeki rolü, bölgesel stratejilerde değişiklikler meydana getirmiş ve yeni politikalarda önemli bir konum kazanmıştır (Charles, 2003). Bu bağlamda bütün üniversitelerin aynı hedefe odaklanarak sonuç itibariyle tek tip üniversite kavramının ortaya çıkması tepki görmeye başlamış; dünyada özellikle yükseköğretime yoğun kitlesel başvuruların artmasıyla, devlet, vakıf, mesleki, teknolojik gibi yeni üniversite tanımlarının ortaya çıkması ile tek tip bir üniversite kurumundan bahsedilemeyeceği gerçeği ön plana çıkmıştır (Hazelkorn & Huisman, 2008).

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tüm üniversitelerin benzer faaliyetlerde bulunmaları ve aynı misyona sahip olmalarının kendilerini geliştirmelerini engelleyen bir durum olduğu tespit edilmiş ve üniversitelerin eğitim, araştırma ve teknoloji üretimi, bölgesel kalkınmaya katkı sağlama gibi farklı misyonlara sahip olmasına gerek duyulmuştur. Bu düşünceyle yola çıkılarak üniversitelerin bir yandan bölgesel kalkınmaya katkılarını artırırken bir yandan da belirli alanlarda uzmanlaşmaya teşvik etmek amacıyla, özellikle 2006 yılından sonra kurulmuş olan üniversitelere yönelik Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Kalkınma Bakanlığının işbirliği ile "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması" projesi yürürlüğe konmuştur. Bu proje kapsamında öncelikle beş üniversite üzerinde ihtisaslaşma çalışmaları başlatılmıştır (YÖK, 2018). 2022 itibariyle bu sayı 22'ye yükselmiş (YÖK, 2021) olup kurum ve ihtisaslaşma alanlarına ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. 2022 İtibariyle YÖK Tarafından Seçilen Pilot Üniversiteler ve İhtisaslaşma Alanları

Üniversite	İhtisaslaşma Alanı
Aksaray Üniversitesi	Spor ve Sağlık
Artvin Çoruh Üniversitesi	Tıbbi ve Aromatik Bitkiler
Bartın Üniversitesi	Akıllı Lojistik ve Bütünleşik Bölge Uygulamaları
Bingöl Üniversitesi	Tarım ve Havza Bazlı
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Hayvancılık
Düzce Üniversitesi	Sağlık ve Çevre
Hitit Üniversitesi	Makine ve İmalat Teknolojileri
Kastamonu Üniversitesi	Ormancılık ve Tabiat Turizmi
Kırklareli Üniversitesi	Gıda
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Tarım ve Jeotermal
Muş Alparslan Üniversitesi	Hayvancılık
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	Çay
Siirt Üniversitesi	Tarım ve Hayvancılık
Uşak Üniversitesi	Tekstil, Dericilik ve Seramik
Yozgat Bozok Üniversitesi	Endüstriyel Kenevir
Batman Üniversitesi	Enerji
Giresun Üniversitesi	Fındık
Gümüşhane Üniversitesi	Madencilik
Iğdır Üniversitesi	Katma Değeri Yüksek Tarımsal Ürünler
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Hassas Tarım Uygulamaları ve Yenilikçi İşleme eknolojileri
Munzur Üniversitesi	Stratejik Hammaddeler ve İleri Teknoloji Uygulamaları
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Doğal ve Kültürel Miras Turizmi

Bu üniversiteler, üniversitenin hâlihazırda var olan eğitim ve araştırma misyonları haricinde, bölgelerin sahip olduğu potansiyelleri üzerine yaptıkları projeler doğrultusunda yeni bir misyonla ilgili projeye dâhil olmuşlardır (YÖK, 2020). Dolayısıyla bu misyona uygun bir eğitim programının geliştirilmesi ve uygulanması büyük önem arz etmektedir. Eğitim programı, eğitim hedeflerine ulaşmak için planlanan ve yönetilen tüm öğrenme yaşantılarıdır (Glatthorn vd., 2009). Program geliştirmeyi ise

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunıyla Ölçeklenmesi

Lunenberg (2011), eğitim programının planlanma, uygulanma ve değerlendirilmesi süreci olarak da tanımlamaktadır. Eğitim programının planlanması aşamasında programla ilgili kararlar vermek ve ilkeler oluşturmak veya kurumsal gelişim ve kurumsal kaynakların bölüştürülmesi amacıyla belirlenen bir dizi sistematik prosedür olarak tanımlanan ihtiyaç analizinin yapılması oldukça önemlidir. İhtiyaçlar doğru saptanmazsa, geliştirilen programlar ihtiyaçlara cevap veremez ve işlevsel olamazlar. Bu nedenle program geliştirme sürecinin en kritik çalışmaları ihtiyaç analizi basamağında yapılmaktadır.

İhtiyaçların analiz edilmesinde farklı yaklaşımlar söz konusudur. Demirel (2015)'in yaptığı çalışmada; farklar yaklaşımı, demokratik yaklaşım, analitik yaklaşım ve betimsel yaklaşım olmak üzere dört farklı ihtiyaç belirleme yaklaşımına değinilmiştir. Farklar yaklaşımına göre ihtiyaç, beklenen beceri düzeyi ile var olan beceriler arasındaki farkla ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşım mevcut durum ile hedeflenen durum arasındaki farkları tanımlamak ve bu farkları kapatmak için gereken adımları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Eğitim programlarının veya projelerin mevcut performanslarını ve hedeflerini karşılaştırarak ihtiyaçların belirlenmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla farklar yaklaşımı, eksiklikleri ve zayıf noktaları belirleyerek, bu eksikliklerin giderilmesi için planlar yapılmasına olanak sağlamaktadır. Demokratik yaklaşıma göre ihtiyaç; toplumdaki baskı gruplarının isteklerinden hareketle ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşım ihtiyaç belirleme sürecine katılımın genişletilmesine ve farklı paydaşların görüşlerinin ve önerilerinin dikkate alınmasına odaklanmaktadır. Karar alıcıların sadece uzmanların değil, aynı zamanda programdan veya projeden etkilenecek olanların da katılımını teşvik etmektedir. Demokratik yaklaşım ile ihtiyaçların daha iyi anlaşılması ve programın veya projenin daha geniş bir perspektiften değerlendirilmesi sağlanmaktadır. Analitik yaklaşıma göre ihtiyaçlar gelecekte ortaya çıkması muhtemel durumlardan yola çıkarak belirlenmektedir. Bu yaklaşım, sayısal verileri, istatistiksel analizleri ve bilimsel yöntemleri kullanarak ihtiyaçları belirlemeye odaklanmaktadır. Araştırma, anketler, veri analizi ve rakamsal verilere dayalı değerlendirmeler bu yaklaşımın temelini oluşturmaktadır. Analitik yaklaşım, verilerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için kullanılmakla birlikte kararların veriye dayalı olmasını sağlamaktadır. Son olarak betimsel yaklaşımda ise bir nesnenin yokluğu ile ortaya çıkan zararlar o nesnenin varlığının ortaya koyacağı yararlardan hareketle ihtiyaçlar belirlenir. Bu yaklaşım, ihtiyaçları tanımlamak ve açıklamak için kullanılmaktadır. Eğitim programının veya projenin mevcut durumunu ayrıntılı bir şekilde açıklayarak, mevcut koşulları, süreçleri ve gereksinimleri anlamak için kullanılmaktadır. Betimsel yaklaşım, programın veya projenin mevcut durumunu resmetmekte ve bu resim üzerinden ihtiyaçları belirlemeye yardımcı olmaktadır.

Bu dört yaklaşım, ihtiyaç belirleme sürecini farklı açılardan ele alır ve farklı gereksinimleri belirlemek ve analiz etmek için farklı araçlar ve teknikler kullanır. Hangi yaklaşımın kullanılacağı, organizasyonun veya projenin özelliklerine, hedeflerine ve paydaşlarına bağlı olarak değişebilir. İhtiyaçların doğru bir şekilde belirlenmesi, programların veya projelerin başarılı bir şekilde planlanması ve uygulanması için kritik öneme sahiptir. Üniversitelerde akademik faaliyetleri düzenleyen, tartışan ve yönlendiren organ üniversite senatosudur (Oğuz vd., 2004). Senato, rektör başkanlığında, rektör yardımcıları, dekanlar ve her fakülteden fakülte kurulunca seçilecek birer öğretim üyesi ile rektörlüğe bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden oluşur. Konularını gereği önemli kararlar almak durumunda kalan senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede benimsedikleri yaklaşımlar önem arz etmektedir. Bu çalışmada "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması" projesi kapsamında pilot üniversite olarak belirlenen üniversitelerin senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımları sıralama yargıları kanunu ile ölçeklenmiştir. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının ölçek değerleri nasıldır?
2. İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının cinsiyete göre ölçek değerleri nasıldır?
3. İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre ölçek değerleri nasıldır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmada seçilen modele, çalışma grubuna, veri toplama aracına, veri toplama sürecine, verilerin toplanmasına, verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır

Araştırma Modeli

Senato üyelerinin liderlik tiplerine göre ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının sıralama yargıları kanunu ile ölçeklendiği bu çalışma, nicel araştırma tekniklerinin kullanıldığı betimsel bir çalışma niteliğindedir (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 akademik yılında "Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşması" projesi kapsamında pilot üniversite olarak belirlenen 22 üniversitenin (bkz. Tablo 1) senato üyeleri oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile ulaşılan 208 senato üyesi araştırmaya dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Süreçleri

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu ve ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının değerlendirilmesi formu kullanılmıştır. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının değerlendirilmesi formunda katılımcılara dört yaklaşımı temsilen sunulan uyarıcılar aşağıdaki şekildedir:

- A. Gelecekte ortaya çıkması düşünülen muhtemel durumlar önceliğidir. (analitik yaklaşım)
- B. Olması gereken durum ile mevcut durum arasındaki fark önceliğidir. (farklar yaklaşımı)
- C. Kar-zarar analizi yapmak önceliğidir. (betimsel yaklaşım)
- D. Referans grupların çoğunluğu tarafından istenilen değişiklikler önceliğidir. (demokratik yaklaşım)

Katılımcılardan tüm uyarıcıları birlikte düşünüp diğer uyarıcılarla karşılaştırarak öncelik sırasına göre sıralamaları istenmiştir. Veri toplama aracı bilgisayar ortamında hazırlanarak çevrimiçi ortamda paylaşılmış ve 208 senato üyesine ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçeklemede amaç, uyarıcıları gözlemci/uzman yargılarından veya denek tepkilerinden elde edilen veriler üzerinde farklı istatistiksel yöntemleri kullanarak daha hassas ve standart ölçekler geliştirilmesidir (Yalçın & Şengül Avşar, 2014). Ölçekleme, uyarıcılar arasındaki nitel verileri kullanarak nicel farklılıkları ortaya çıkarmaktadır (Albayrak & Gelbal, 2015). Sıralama yargıları kanunu gözlemci/uzman kanılarının dikkate alındığı uyarıcı merkezli bir ölçekleme yöntemidir. Bu yöntemde N tane gözlemciden K tane uyarıcıyı her bir uyarıcıyı diğerleriyle kıyaslayarak öncelik sırasına göre artan sırada sıralaması beklenmektedir. Gözlemci yargılarının ortalama değeri yardımıyla uyarıcıların ölçek değeri ve sıralaması bulunmaktadır (Stevens, 1966). Sıralama yargıları kanunu sıra numarası verilebilecek tüm uyarıcılarda kullanılabilir. Bu yöntem belirli uyarıcılar içerisinden hangisinin hedef kitle tarafından daha önemli/öncelikli/büyük olduğunun belirlenmesinde kullanılacak güçlü bir yöntemdir. Alanyazın incelendiğinde eğitimde farklı alan ve konularla ilgili çalışmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntem olduğu görülmektedir. Örneğin; uzaktan eğitimde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar (Yiğiter & Gelbal, 2022); öğrencilerin ders tercihlerindeki kriterler (Özgül & Kınay, 2015); üniversite öğrencilerini kariyer seçimlerini etkileyen faktörler (Görgülü & Bozgeyikli, 2022); bireylerin renk tercihleri (Yu vd., 2023) gibi durumlarda sıralama yargıları kanunu kullanılmıştır.

Çalışmada sıralama yargılarına dayalı yargıların analizinde öncelikle, uyarıcıların hangi sıraya kaç defa yerleştirildiğini gösteren sıra frekansları matrisi oluşturulmuştur. Sıra frekansları matrisindeki veriler ve aşağıdaki formül kullanılarak frekanslar matrisi elde edilmiştir.

$$n(S_{ji} > S_{ki}) = f_{ji}(f_{k<i} + \left(\frac{1}{2}\right) f_{ki}) \quad (1)$$

n : frekanslar matrisinin ilgili hücresinde yer alacak değer,

f_{ji} : U_i uyarıcısına r_i sırasına yerleştirilme sayısı,

f_{ki} : U_k uyarıcısına r_i sırasına yerleştirilme sayısıdır (Turgut & Baykul, 1992).

Tüm bu işlemlerden sonra elde edilen frekanslar matrisinin her bir sütununun toplamı katılımcı sayısının karesine bölünerek oranlar matrisi daha sonra ise birim normal sapmalar matrisi oluşturulmuştur. Z değerlerinin ortalamaları hesaplanarak elde edilen değerlere, en küçük ölçek değerini sıfır yapacak şekilde değer eklenerek ölçek değerleri bulunmuştur. Ölçek değerlerinin iç tutarlılık anlamında güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi için ortalama hata, ortalama hatanın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için ise ki-kare istatistiği hesaplanmıştır. Sıralama yargılarına dayalı analizin tüm basamakları Excel ortamında yapılmıştır. Buna göre çalışmada yer alan uyarıcılara ilişkin hatalar matrisi Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Ölçek Değerlerinin İç Tutarlılığına İlişkin Bulgular

Uyarıcılar	A	B	C	D
A.				
B.	0,032			
C.	0,002	0,014		
D.	0,018	0,010	0,011	
Toplam hata	0,088	χ^2	1,812	
Ortalama hata	0,015	$\chi^2(0,05; 3)$	12,838	

Tablo 2’de sıralama yargılarına göre elde edilen ölçek değerlerine ilişkin ortalama hata ve ki-kare değerleri incelendiğinde ortalama hatanın oldukça düşük olduğu (ort.hata=0,015) görülmektedir. Ortalama hata sıfıra yaklaşması gözlenen değerler ile ampirik değerler arasındaki uyumun sağlandığı anlamına gelmektedir (Torgerson, 1958). Diğer yandan gözlenen değerler ile ampirik değerler arasındaki uyumun uygunluk derecesinin anlamlı olup olmadığına ki-kare testiyle karar verilmektedir. Çalışmada elde edilen ki-kare değerinin ilgili serbestlik derecesindeki tablo değerinden küçük olması ($\chi^2 = 3,377 < \chi^2_{tablo} = 12,838$) katılımcıların sıralamalarında tutarlılık olduğu dolayısıyla çalışmada elde edilen ölçek değerlerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Etik

Bu çalışma ... tarafından 02.03.2022 tarihinde 2022/582 sayılı kararı ile etik olarak uygun bulunmuştur.

BULGULAR

Sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yönteminden, tüm grup için elde edilen ölçek değerleri

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının ölçeklenmesinde öncelikle katılımcıların dört uyarıcıyı sıralamalarıyla elde edilen sıra frekansları matrisi Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Sıralama Yargılarına Dayalı Elde Edilen Sıra Frekansları Matrisi (F)

R	r	A	B	C	D	Toplam
1	4	26	14	41	127	208
2	3	38	37	89	44	208
3	2	42	99	41	26	208
4	1	102	58	37	11	208
Toplam		208	208	208	208	

Tablo 3’te verilen R sütunu uyarıcılara katılımcı tarafından verilen sıra numaralarıdır. Bununla birlikte uyarıcılara ilişkin frekanslar R sıralamasının tersi yönde sıra numarasına karşılık gelen r sütununa göre oluşturulmuştur. Buna göre A uyarıcısını 4. sırada tercih eden katılımcı sayısı 42 iken 2. Sırada tercih eden

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi

katılımcı sayısı 76'dır. Frekans matrisinin Eşitlik (1) yardımıyla hesaplanan $n(s_{ji} > s_{ki})$ frekansları Tablo 4'teki şekilde bir matriste toplanmıştır.

Tablo 4. Sıralama Yargılarına Dayalı Frekanslar Matrisi

ri	$n(s_A > s_B)$	$n(s_A > s_C)$	$n(s_A > s_D)$	$n(s_B > s_C)$	$n(s_B > s_D)$	$n(s_C > s_D)$
4	5226	4875	3757	2625	2023	5924,5
3	6669	4655	2242	4532,5	2183	5251
2	4515	2415	1008	5692,5	2376	984
1	2958	1887	561	1073	319	203,5
Toplam	19368	13832	7568	13923	6901	12363

Tablo 4'te bulunan frekanslar matrisinin sütun toplamaları katılımcı sayısının karesine ($N^2 = 350^2$) bölünerek Tablo 5'teki oranlar matrisi elde edilmiştir.

Tablo 5. Oranlar Matrisi

Uyarıcılar	A	B	C	D
A				
B	0,448			
C	0,320	0,322		
D	0,175	0,160	0,286	

Tablo 5'te oranlar matrisindeki hücrelere karşılık gelen birim normal sapma (z) değerleri bulunarak oluşturulan birim normal sapmalar matrisi (z) Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Birim Normal Sapmalar Matrisi

Uyarıcılar	A	B	C	D
A		0,132	0,469	0,935
B	-0,132		0,463	0,996
C	-0,469	-0,463		0,566
D	-0,935	-0,996	-0,566	
Toplam	-1,535	-1,328	0,365	2,497
Ortalama	-0,384	-0,332	0,091	0,624
Sj	0,000	0,052	0,475	1,008

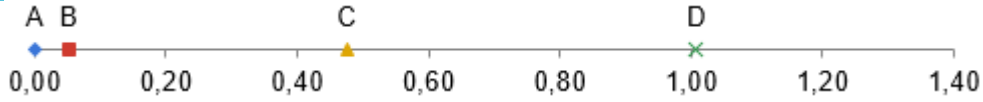
Tablo 6'da birim normal sapmalar matrisinin her bir sütuna ait değerlerin toplamı ve bu toplamdan z değerlerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Buna göre en küçük ortalama z değeri A uyarıcısından elde edilmiştir. Elde edilen değerlere, en küçük ölçek değerini sıfır yapacak şekilde değer eklenerek ölçek değerleri (S_j) bulunmuştur. Sonuç olarak elde edilen S_j değerleri ve uyarıcıların sıraları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Uyarıcıların sıralama yargılarına dayalı ölçek değerleri ve sıraları

Uyarıcılar	Ölçek değerleri (S_j)	Sıraları
A. Analitik Yaklaşım	0,000	1
B. Farklar Yaklaşımı	0,052	2
C. Betimsel Yaklaşım	0,475	3
D. Demokratik Yaklaşım	1,008	4

Tablo 7'ye göre senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede benimsedikleri yaklaşımlar arasında ilk sırada analitik yaklaşım yer almaktadır. Buna göre ihtisas üniversitelerindeki senato üyeleri ihtiyaç belirlerken öncelikle gelecekte ortaya çıkması düşünülen muhtemel durumları ele almaktadır. Bunu takiben ikinci sırada farklar yaklaşımı ve son sırada demokratik yaklaşımın yer aldığı görülmektedir. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının sıralama yargıları kanununa dayalı ölçeklenmesinde elde edilen ölçek değerleri Şekil 1'de sunulmuştur.

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi

Şekil 1. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının ölçek değerlerinin sayı doğrusu üzerinde gösterimi

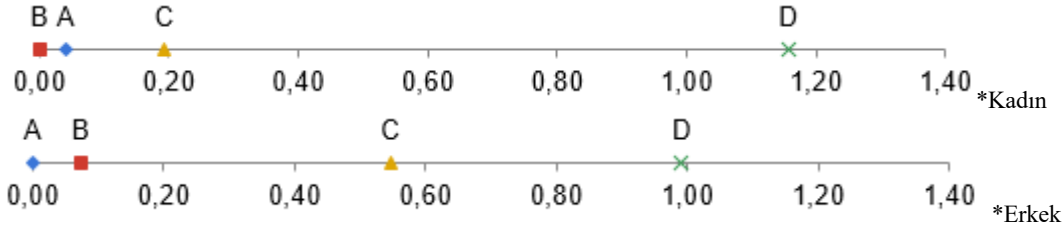
Senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının cinsiyete göre ölçek değerleri

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının ölçeklenmesinde cinsiyete göre elde edilen ölçek değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Kadın senato üyelerinin yanıtlarına göre sıralama yargılarına dayalı ölçek değerleri ve sıraları

Uyarıcılar	Ölçek değerleri (S _j)		Sıraları	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
A. Analitik Yaklaşım	0,041	0,000	2	1
B. Farklar Yaklaşımı	0,000	0,073	1	2
C. Betimsel Yaklaşım	0,193	0,546	3	3
D. Demokratik Yaklaşım	1,157	0,991	4	4

Tablo 8’e göre kadın senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede benimsedikleri yaklaşımlar arasında ilk sırada farklar yaklaşımı yer almaktadır. Buna göre ihtisas üniversitelerindeki kadın senato üyeleri ihtiyaç belirlerken öncelikle olması gereken durum ile mevcut durum arasındaki farkı gözetmektedir. Bunu takiben ikinci sırada analitik yaklaşımın yer aldığı görülmektedir. Diğer yandan erkek senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede benimsedikleri yaklaşımlar arasında ilk sırada analitik yaklaşım, ikinci sırada ise farklar yaklaşımı yer almaktadır. Grupların her ikisi için de üçüncü sırada betimsel yaklaşım ve son sırada demokratik yaklaşım bulunmaktadır. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının cinsiyete göre sıralama yargıları kanununa dayalı ölçeklenmesinde elde edilen ölçek değerleri kadın ve erkekler için ayrı ayrı Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının cinsiyete göre ölçek değerlerinin sayı doğrusu üzerinde gösterimi

Senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre ölçek değerleri

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının ölçeklenmesinde akademik ünvana göre ayrı ayrı analizler yapılmış ve elde edilen ölçek değerleri Tablo 9’da sunulmuştur.

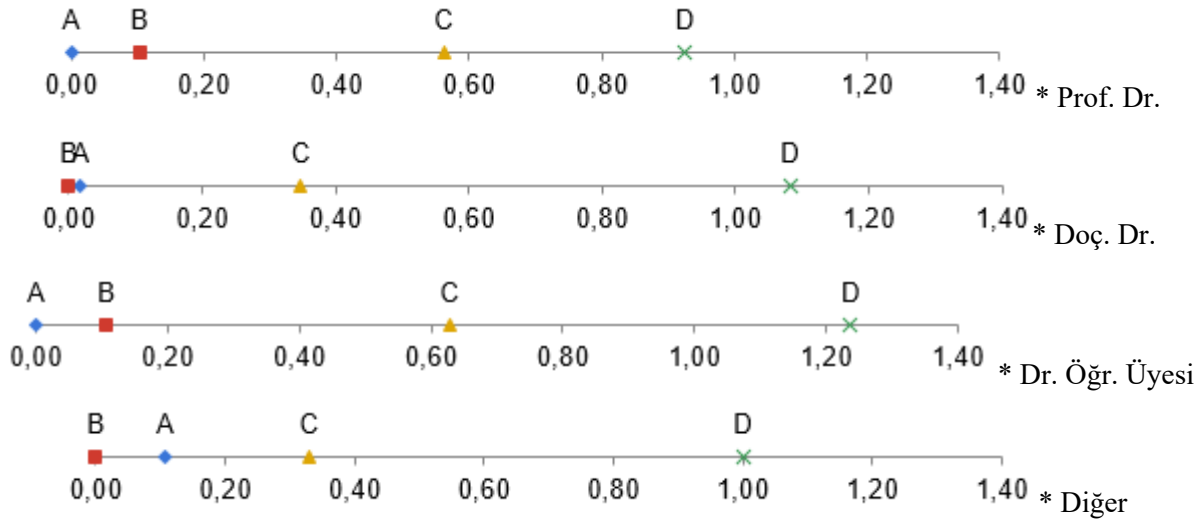
Tablo 9. Senato üyelerinin benimsedikleri ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre ölçek değerleri ve sıraları

Uyarıcılar	Ölçek değerleri (S _j)				Sıraları			
	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Diğer	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Dr. Öğr. Üyesi	Diğer
A. Analitik Yaklaşım	0,000	0,018	0,000	0,107	1	2	1	2
B. Farklar Yaklaşımı	0,103	0,000	0,107	0,000	2	1	2	1
C. Betimsel Yaklaşım	0,562	0,348	0,628	0,329	3	3	3	3
D. Demokratik Yaklaşım	0,925	1,082	1,237	1,000	4	4	4	4

Tablo 9’da senato üyelerinin benimsedikleri ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre ölçek değerleri ve sıraları incelendiğinde akademik ünvanı Prof. Dr. ve Dr. Öğretim Üyesi olanlar için ilk sırada analitik yaklaşım, ikinci sırada farklar yaklaşımı yer almaktadır. Akademik ünvanı Doç. Dr. olanlar ve “diğer” grubundaki senato üyeleri için ise ilk sırada farklar yaklaşımı, ikinci sırada analitik yaklaşım yer almıştır. Tüm gruplar için üçüncü sırada betimsel, dördüncü sırada ise demokratik yaklaşım bulunmaktadır. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre sıralama yargıları kanununa dayalı ölçeklenmesinde

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi

elde edilen ölçek değerleri her bir ünvan için ayrı ayrı Şekil 3'te sunulmuştur.

Şekil 3. İhtiyaç belirleme yaklaşımlarının akademik ünvana göre ölçek değerlerinin sayı doğrusu üzerinde gösterimi

TARTIŞMA / SONUÇ / ÖNERİ

İhtisas üniversitelerinin senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımları üzerine yapılan bu çalışmada dört farklı ihtiyaç belirleme yaklaşımının sıralama yargıları kanunu ile ölçeklenmesi amaçlanmıştır. 22 farklı ihtisas üniversitesinden 208 senato üyesinin yanıtlarından elde edilen sonuçlara göre senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede öncelik sırasına göre ilk sırada analitik yaklaşımı benimsedikleri görülmüştür. Öğretim elemanlarının ihtiyaç belirleme eğilimlerinin incelendiği bir çalışmada en baskın yaklaşımın analitik yaklaşım olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Sıvacı, 2017). Analitik yaklaşımda ulusal ve uluslararası koşullara bağlı gelişmelerle ilgili yönelimlerin incelenerek ileride yaşanabilecek olası durumlardan yola çıkılmaktadır. Geleceğe ilişkin varsayımların ele alınmasında eleştirel düşünce ön plandadır. Bunun yanı sıra analitik yaklaşım, riskleri ve fırsatları daha iyi değerlendirmeyi sağlamakta, hangi ihtiyaçların öncelikli olarak ele alınması gerektiği konusunda daha iyi bir bakış açısı sunmaktadır. Dolayısıyla öncelik sıralarına göre ilk sırada analitik yaklaşımın yer alması, senato üyelerinin ihtiyaç belirlerken veriye dayalı, objektif ve eleştirel bakış açısına sahip oldukları anlamına gelebilir. Nitekim eleştirel düşünme eğilimleri olan bireylerin sorunların çözümünde analitik düşünerek ihtiyaçlar, inançlar, önyargılar gibi insan kaynaklı unsurlarını dikkate alan bir yaklaşımı benimsedikleri belirtilmektedir (Özdemir vd., 2018). Yapılan bir çalışmada akademisyen yöneticilerin analitik düşünceye önem verdikleri sonucu çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir (Gül vd., 2016).

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının sıralanmasında ikinci sırada farklar yaklaşımı yer almıştır. Kaufman (1972)'ye göre ihtiyaçlar bir boşluğu temsil eder ve hedeflenen performans ile gerçek performans arasındaki farktan meydana gelmektedir. Norm ve standartların tanımlanabildiği ve kriterlerin ölçülebilir olduğu durumlarda farklar yaklaşımı kullanılabilir. Dolayısıyla bu yaklaşımda norma dayalı ölçme araçları kullanılabilir için yöneticiler tarafından kabul görmüştür. Senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımlarının sıralanmasında üçüncü sırada betimsel yaklaşım, dördüncü sırada ise demokratik yaklaşım bulunmuştur. Betimsel yaklaşım ile; ele alınan durumun yokluğunda gerçekleşecek olası zarar ile varlığında elde edilecek olası faydasının tespiti ile ihtiyaçlar belirlenebilmektedir (Sezer, 2010). Bu yaklaşımda ihtiyaçlar mantık ve yapılmış çalışmalar ile belirlenmektedir. Demokratik yaklaşım ise bireylerin, toplulukların veya paydaşların aktif katılımının önemli olduğunu kabul eder. Dolayısıyla ihtiyaç analizi sürecine birden çok kişinin dahil olmasını gerektirir. Bu durumda katılımcıların farklı görüşlerini ifade etmeleri, uzlaşma sağlanması ve ortak bir yol bulunması zaman alabilmektedir. Diğer yandan çoğunluğun belirlediği ihtiyaçlar gerçekten en yaygın ihtiyaç olabilir ancak

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunuyla Ölçeklenmesi

çoğunluğun talep etmesi o ihtiyacın mevcut problemin çözümünde yeterli olacağına bir kanıtı değildir. Senato üyelerinin demokratik yaklaşımı son sıraya koymalarının sebeplerinden bazıları zaman ve kaynak tüketimi, uzlaşma zorlukları vb. olabilir (Akdemir, 2015).

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımları cinsiyete göre ölçeklendiğinde kadınlara göre ilk sırada farklar yaklaşımı, ikinci sırada analitik yaklaşım gelirken; erkeklere göre ilk sırada analitik yaklaşım, ikinci sırada farklar yaklaşımı yer almıştır. Fizyolojik farklılıklar veya toplumsal cinsiyet normları bireyleri ihtiyaçlarını belirlemede farklı eğilimlere yönlendirebilmektedir. Yargı ve Sıvacı (2021), farklar yaklaşımında kadınların, analitik yaklaşımda ise erkeklerin daha yüksek puan aldıklarını belirtmişlerdir. Kadın ve erkek senato üyelerine göre yine üçüncü ve dördüncü sırada sırasıyla betimsel ve demokratik yaklaşım bulunmaktadır.

İhtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirleme yaklaşımları akademik ünvana göre ölçeklendiğinde Prof. Dr. ve Dr. Öğr. Üyelerine göre ilk sırada analitik yaklaşımı, ikinci sırada farklar yaklaşımı yer almaktadır. Doç. Dr. ve diğer grubundaki senato üyelerine göre ise ilk sırada farklar yaklaşımı, ikinci sırada analitik yaklaşım gelmektedir. Sıvacı (2017); Prof. Dr. ve Doç. Dr. ünvanına sahip olan öğretim üyelerinin analitik yaklaşımda, Dr. Öğr. Üyelerinin ise farklar yaklaşımında daha yüksek puana sahip olduğunu belirtmiştir. Tüm gruplar için son iki sırada yine betimsel ve demokratik yaklaşım bulunmaktadır.

Bu çalışmada ihtisas üniversiteleri senato üyelerinin ihtiyaç belirlemede benimsedikleri ihtiyaç belirleme yaklaşımları ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçları ilgili çalışma grubu, veri toplama aracı ve kullanılan veri analizi yöntemiyle sınırlıdır. İleriki çalışmalarda senato üyelerinin ilgili yaklaşımları sıralama sebeplerini araştıran nitel araştırmalar yapılabilir. Diğer yandan ihtiyaç belirleme yaklaşımları farklı ölçekleme yöntemleriyle ölçeklenerek elde edilen sonuçlar mevcut bulgularla karşılaştırılabilir. Bu çalışmada cinsiyet ve akademik unvan değişkenleri ele alınmış olup yapılacak çalışmalarda bu değişkenler artırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, E. (2015). *Okul yöneticilerinin teknolojiye yönelik hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bir hizmet içi eğitim programı önerisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Albayrak, S., & Gelbal, S. (2015). İkili karşılaştırmalar yargılarına ve sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yaklaşımlarının karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 6(1), 126-141.
- Charles, D. (2003). Universities and territorial development: reshaping the regional role of UK universities. *Local Economy*, 18(1), 7-20.
- Demirel, Ö. (2015). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya*, 24. Baskı. Pegem Akademi.
- Glatforn, A.A., Boschee, F., & Whitehead, B.M. (2009). *Curriculum Leadership: Strategies for Development and Implementation*. Sage.
- Görgülü, Z., & Bozgeyikli, H. (2022). Chance in career choice: A rank-ordering study. *OPUS– Journal of Society Research*, 19(48), 573-587.
- Gül, K., Gül, M., & Saatci G. (2016). Akademik yöneticilerin yönetsel yetkinlik düzeylerinin araştırılması: Balıkesir ve Bursa’da ampirik bir çalışma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(35), 283-302.
- Hazelkorn, E., & Huisman, J. (2008). Higher education in the 21st century—diversity of missions. *Higher Education Policy*, 21(2), 147-150.
- Kalkan, A., & Tepeli, M. (2020). Kamu üniversitelerinde iç kontrol ve kalite uygulamaları: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 2(2), 13-27.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*, 25. Baskı. Nobel Akademi Yayıncılık.
- Kaufman, R.A. (1972). *Educational System Planning*. Englewood Cliffs, PrenticeHall.

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunıyla Ölçeklenmesi

- Lunenberg, F.C. (2011). Curriculum Development: Deductive Models. *Schooling*, 2(1), 1-7.
- Oğuz, O., Oktay, A., & Ayhan, H. (2004). *21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi*, 2. Baskı. Dem Yayınları.
- Örs-Özdil, S. & Kınay, E. (2015). 5. sınıf seçmeli ders tercihlerinin sıralama yargıları kanunıyla ölçeklenmesi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 6(2), 268-278.
- Özdemir, Y., Buyruk, H., & Güngör, S. (2018). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ile liderlik yönelimleri arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 548-571.
- Sıvacı, S. Y. (2017). Study of need determination tendency of associates on program development. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 7(1), 87-96.
- Torgerson, W. S. (1958). *Theory and Methods of Scaling*. Wiley.
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme teknikleri*. ÖSYM yayımları.
- Yalçın, S., & Avşar, A. Ş. (2014). Eğitim fakültesi meslek bilgisi derslerinin sıralama yargıları kanunıyla ölçeklenmesi. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 5(2), 79-90.
- Yargı, E., & Sıvacı, S. Y. (2021). Öğretim elemanlarının ihtiyaç belirleme eğilimleri ile eğitim felsefesi inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 65-84.
- Yiğiter, M. S., & Gelbal, S. (2022). Öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı sorunların sıralama yargıları kanunıyla ölçeklenmesi. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 39, 307-334.
- YÖK (Yükseköğretim Kurumu), (2018). "Yök, 5 üniversiteye daha "ihtisaslaşma" görevi verdi". <https://bolgeselkalkinma.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/ihstiaslasma-kapsaminda-5-universite-belirlendi.aspx>, Erişim Tarihi: 04.03.2022.
- YÖK (Yükseköğretim Kurumu), (2020). "Proje kapsamına alınan 5 yeni üniversite ve ihtisaslaşma alanları açıklandı.". <https://bolgeselkalkinma.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yok-baskani-ihstiaslacak-5-yeni-universiteyi-acikladi.aspx>, Erişim Tarihi: 04.03.2022.
- YÖK (Yükseköğretim Kurumu), (2021). "Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde düzenlenen toplantıda programa dahil edilen 7 üniversite açıklandı". <https://bolgeselkalkinma.yok.gov.tr/Sayfalar/bolgesel-kalkinma-odakli-universite-ziyaretleri-burdur.aspx>, Erişim Tarihi: 04.03.2022.
- Yu, L., Yun, C., Xia, G., Westland, S., Li, Z., & Cheung, V., (2023). Analysis of research strategies to determine individual color preference: N-alternative forced choice, rank-order, rating and paired comparison. *Color Research & Application*, 48(2), 222-229.
- Yüksek Öğretim Kanunu (2001). Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: There are different approaches to analysis of needs. According to the differences approach, the need arises with the difference between the expected skill level and the existing skills. According to the democratic approach, the need is; It emerges from the demands of the pressure groups in the society. According to the analytical approach, needs are determined based on possible future situations. Finally, in the descriptive approach, needs are determined based on the harm caused by the absence of an object and the benefits of the presence of that object (Demirel, 2015).

In this study, the needs determination approaches of the senate members of the universities determined as pilot universities within the scope of the "Regional Development-Oriented Mission Differentiation and Specialization" project were scaled with the ranking judgment method.

Materials and Methods: This study is a descriptive study using quantitative research techniques (Karasar, 2013). The study group of the research consists of the senate members of 22 universities (see Table 1). 208 senators, who were reached by the easily accessible sampling method, were included in the research. As a data collection tool four stimuli representing four approaches were presented to the participants. Participants were asked to consider all stimuli together and compare them with other stimuli and rank them in order of priority. The data collection tool

İhtisas Üniversitelerindeki Senato Üyelerinin İhtiyaç Belirleme Yaklaşımlarının Sıralama Yargıları Kanunıyla Ölçeklenmesi

was prepared in computer environment and shared online.

In the analysis of judgments based on ranking judgments, firstly, a sequence frequency matrix was created showing how many times the stimuli were placed in which order. The frequency matrix was obtained by using the data in the row frequencies matrix. After all these processes, the sum of each column of the frequencies matrix is divided by the square of the number of participants, and the ratio matrix is obtained. Then, with the help of the ratio matrix, the standard Z scores corresponding to the elements of the ratio matrix were determined and the unit normal deviations matrix was formed. The sum of the values of each column of the unit normal deviations matrix and the mean of the Z values were calculated from this total. Scale values were found by adding values to the obtained values in a way that would make the largest negative scale value zero. The mean error was calculated to determine the reliability level of the scale values in terms of internal consistency, and the chi-square statistics were calculated to determine whether this value was significant or not

Findings: It was seen that the senate members adopted the analytical approach in the first place in order of priority in determining needs. In the ranking of the needs assessment approaches of the members of the senate of specialization universities, the differences approach took the second place. The descriptive approach was found in the third place and the democratic approach was in the fourth place in the ranking of the needs determination approaches of the senate members.

When the needs assessment approaches of the members of the senate of specialization universities are scaled according to gender, the differences approach comes first and the analytical approach comes second; according to men, the analytical approach is in the first place and the differences approach is in the second place. According to male and female senate members, descriptive and democratic approaches are in the third and fourth rank, respectively.

When the needs determination approaches of the senate members of the specialization universities are scaled according to the academic title, Prof. Dr. and Dr. Instructor According to its members, the analytical approach is in the first place and the differences approach is in the second place. Assoc. Dr. According to the members of the Senate and the other group, the differences approach comes first and the analytical approach comes second. For all groups, the descriptive and democratic approach is again in the last two rows.

Discussion: It has been observed that the members of the Senate have adopted the analytical and differences approach in the first place according to the order of priority in determining the needs. In a study examining the needs identification tendencies of the instructors, it was concluded that the most dominant approach was the analytical approach (Sivacı, 2017). In a study, the conclusion that academic administrators attach importance to analytical thinking is in line with the findings of the study (Gül et al., 2016).

In the ranking of the needs assessment approaches of the members of the senate of specialization universities, the differences approach took the second place. This approach has been accepted by the administrators as norm-based measurement tools can be used. The descriptive approach was found in the third place and the democratic approach was in the fourth place in the ranking of the needs determination approaches of the senate members. The democratic approach recognizes that the active participation of individuals, communities or stakeholders is important. Therefore, it requires the involvement of more than one person in the needs analysis process. Some of the reasons why Senate members put the democratic approach last are time and resource consumption, compromise difficulties, etc. (Akdemir, 2015).

When the needs assessment approaches of the members of the senate of specialization universities were scaled according to gender, the scale values of the stimuli differed. When the needs assessment approaches of the members of the senate of specialization universities are scaled according to the academic title, the scale values differ, while the analytical and differences approach is in the first two rows, while the descriptive and democratic approaches are in the last two rows.

Conclusion and Suggestions:

- In this study, the needs assessment approaches adopted by the senate members of the specialization universities are discussed. The results of the research are limited to the relevant study group, data collection tool and data analysis method used.
- In future studies, qualitative research can be conducted to investigate the reasons for the senate members to rank the relevant approaches.
- On the other hand, the results obtained by scaling the needs assessment approaches with different scaling methods can be compared with the current findings.
- In this study, gender and academic title variables were discussed and these variables can be increased in future studies.